

הלכות גרושין פרק ח

א. המגרש על תנאי אם נתקיים התנאי, הרי זו מגרשת; ואם לא נתקיים התנאי, אינה מגרשת. וכבר בארנו בפרק ששי מהלכות אישות, משפטי התנאין כלם. ושם נתבאר שהמגרש על תנאי פשיתקים התנאי תהיה מגרשת בשעה שיתקיים, לא בשעת נתינת הגט לידה; לפיכך יש לבטל לגט, או להוסיף על תנאו, או להתנות תנאי אחר כל זמן שלא נתקיים התנאי הראשון, אף על פי שהגיע הגט לידה. ואם מת הבעל, או אבד הגט, או נשרף, קדם שיתקיים התנאי אינה מגרשת. ולכתחלה לא תנשא, עד שיתקיים התנאי; ואם נשאת לא תצא אלא אם כן לא נשאר בידה לקימו, שהרי בטל הגט.

ב. ושם נתבאר שאם אמר לה, הרי את מגרשת מעכשו, או מהיום, על תנאי כך וכך, או שאמר לה, הרי את מגרשת, על מנת כך וכך פשיתקים התנאי, תהיה מגרשת משעת נתינת הגט לידה; לפיכך אינו יכול לבטל הגט, ולא להוסיף על תנאו, משהגיע הגט לידה. ואם אבד, או נשרף, אפלו מת הבעל, קדם שיתקיים התנאי הרי זו מקיימת התנאי אחר מותו, וכבר נתגרשה משעת נתינת הגט לידה. ויש לה להנשא לכתחלה, אף על פי שעדין לא נתקיים התנאי; ואין חוששין שמה לא יתקיים, הואיל והיה התנאי במעכשו או בעל מנת.

ג. כל המגרש על תנאי בין שאמר מעכשו, בין שאמר אם יהיה ואם לא יהיה הרי זה לא יתיחד עם אשתו, כל זמן שלא נתקיים התנאי, אלא בפני עד, אפלו עבד אפלו שפחה: חוץ משפחתה או בנה הקטן, מפני שאינה בושא מלשמש בפניהם. והדבר ידוע שאם נתיחד עמה לבדה בפני שני עדים כאחד, אפלו לאחר שנתקיים התנאי הרי זו ספק מגרשת, שמה נבעלה ובטל הגט כמו שיתבאר בהלכות אלו.

ד. פיצד מגרש אדם על תנאי: לא שיאמר כתבו גט לאשתי על תנאי, או כתבו ותנו לה על תנאי, ואין צריך לומר שלא יכתב בתוך הגט, על תנאי זה גרש פלוני את פלונית. אלא פיצד עושה אומר לסופר לכתב ולעדים לחתם, וכותבין גט פשר, בלא שם תנאי בעולם; ואחר כך נותן לה הגט ואומר לה, הרי זה גטיך, או הרי את מגרשת בזה, על מנת כך וכך, או יאמר להם, או לשליח, תנו לה גט זה, על מנת כך וכך.

ה. כתב התנאי בגט, אחר שגמר לכתב תרף הגט הרי זה פשר: בין שכתבו קדם חתימת העדים, בין שכתבו אחר חתימת העדים. אבל אם כתבו קדם התרף אפלו כתב על מנת כך וכך הרי זה ספק גרושין, שהרי נשאר לו זכות בגופו שלגט; וכן אם התנה בפה קדם כתיבת התרף, הרי זה ספק גרושין.

ו. המגרש את אשתו, והתנה עליה, בין בכתב אחר התרף, בין על פה אחר התרף, ואמר לה, הרי את מתרת לכל אדם חוץ מאיש פלוני, או אלא לאיש פלוני, ונתן לה הגט על תנאי זה אם היה אותו האיש גוי או עבד, או אסור עליה משום ערוה כגון אביה ואחיה או אביו ואחיו הרי זה גט פשר. ואם היה אותו האיש יש לו בה קדושין אף על פי שהוא מחיבי לאוין, ואף על פי שהוא קטן אינו גט: שהרי שיר בגט, ואין זה פרייתות. היה

בַּעַל אַחוּתָהּ, שָׁאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא הַיּוֹם אֲסוּר עָלֶיהָ מִשּׁוּם עֲרוּהָ, אִם תָּמוּת אַחוּתָהּ, יִהְיֶה מִתֵּר לָהּ הָרִי זֶה סֶפֶק מִגֵּרֶשֶׁת.

ו. אָמַר לָהּ, הָרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִמִּי שִׁיּוּלֵד שְׂאִינוּ עֲתָה בְּעוֹלָם, אוֹ חוּץ מִזְנוּתֶךָ, כְּלוּמַר תִּהְיֶה מִתְרַת לְהִנָּשֵׂא לְכָל אָדָם, אֲבָל לְזָנוּת הָרִי אֶת בְּאֶסוּר אִשָּׁת אִישׁ, אוֹ הָרִי אֶת מִתְרַת לְכָל מִי שִׁיָּבוֹא עָלֶיךָ כְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ, אֲבָל שְׁלֹא כְּדֶרֶךְ הָרִי אֶת בְּאֶסוּרֶךָ, אוֹ הָרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִמִּקְדָּשׁ בִּשְׁטָר, כְּלוּמַר שֶׁהִיא מִתְרַת לְהִתְקַדָּשׁ בַּכֶּסֶף וּבַבִּיאָה, אֲבָל בִּשְׁטָר הָרִי אֶת בְּאֶסוּר אִשָּׁת אִישׁ, אוֹ הָרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִהֶפְרֵת נְדָרֶיךָ, כְּלוּמַר שְׁלֹא נִשְׁאַר לִי עָלֶיךָ שׁוּם אִישׁוֹת חוּץ מִהֶפְרֵת נְדָרֶיךָ שֶׁאֵת אִשְׁתִּי לְעִנְיַן הֶפְרֵת נְדָרִים, אוֹ לְעִנְיַן אֲכִילַת תְּרוּמָה, אוֹ לְעִנְיַן יִרְשָׁה שְׁאֵם מִתָּה יִירָשְׁנָה בְּכָל אֶחָד מֵאלוּ, הָרִי זֶה סֶפֶק מִגֵּרֶשֶׁת.

ח. אָמַר לָהּ, הָרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן, וְחִזּוֹר וְאָמַר לָהּ, הָרִי אֶת מִתְרַת לְרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן הָרִי זֶה מִגֵּרֶשֶׁת: שֶׁהָאֲנָשִׁים שֶׁהִתְנָה בָּהֶן, הָרִי הִתִּירָן וּבִטֵּל הִתְנָאִי. אָמַר לָהּ, הָרִי אֶת מִתְרַת לְרְאוּבֵן הָרִי זֶה אֵינָה מִגֵּרֶשֶׁת, שֶׁהָרִי לֹא בִטֵּל תְּנָאוֹ שֶׁלְשִׁמְעוֹן.

ט. אָמַר לָהּ, הָרִי אֶת מִתְרַת לְשִׁמְעוֹן, אוֹ שְׂאֵמַר לָהּ, הָרִי אֶת מִתְרַת אֵף לְשִׁמְעוֹן הָרִי זֶה סֶפֶק גְּרוּשִׁין: שְׂמָא לֹא הִתִּירָה אֶלֶּא לְשִׁמְעוֹן, וְרְאוּבֵן בְּאֶסוּרוֹ עוֹמֵד; וְזֶה שְׂאֵמַר לְשִׁמְעוֹן, כְּלוּמַר לְכָל אָדָם אֵף לְשִׁמְעוֹן, אוֹ שְׂמָא הִתִּירָה לְכָל וְזֶה שְׂאֵמַר אֵף לְשִׁמְעוֹן וְהוּא הָדִין לְרְאוּבֵן, שֶׁשִׁמְעוֹן סָמוּךְ הִיָּה לְרְאוּבֵן בְּתֵנָּאוֹ.

י. הִתְנָה עָלֶיהָ וְאָמַר, הַיּוֹם אֵין אֶת אִשְׁתִּי, וּלְמַחֵר אִשְׁתִּי אֵינָה מִגֵּרֶשֶׁת, וְאֵף עַל פִּי שְׁכָרַת בֵּינוֹ לְבִינָה הַיּוֹם; לְפִיכָךְ כּוֹתֵבִין בַּגִּטִּין מִן הַיּוֹם, וְלַעוֹלָם.

יא. הָרִי זֶה גִטִּיךָ, עַל מְנַת שְׁלֹא תִשְׁתִּי יֵין כָּל יְמֵי חַיֵּיכִי אֵינוּ גִט, שְׂאִין זֶה כְּרִיתוֹת; כָּל יְמֵי חַיִּי, אוֹ כָּל יְמֵי חַיִּי פְּלוּנִי הָרִי זֶה גִט, שֶׁהָרִי כָרַת בֵּינוֹ לְבִינָה, וְלֹא יִשְׁאַר לוֹ עָלֶיהָ רִשּׁוֹת, כְּשִׁימוֹת אוֹתוֹ פְּלוּנִי.

יב. הָרִי זֶה גִטִּיךָ, עַל מְנַת שְׁלֹא תִלְכִּי לְבֵית אָבִיךָ עַד שְׁלוּשִׁים יוֹם הָרִי זֶה גִט; שְׁלֹא תִלְכִּי לְבֵית אָבִיךָ, לְעוֹלָם אֵינוּ גִט, שְׂאִין זֶה כְּרִיתוֹת. לְפִיכָךְ הָאֹמֵר לֹאֶשָׁה, הָרִי זֶה גִטִּיךָ, עַל מְנַת שְׁלֹא תֹאכְלִי בֶּשֶׂר זֶה לְעוֹלָם, עַל מְנַת שְׁלֹא תִשְׁתִּי יֵין זֶה לְעוֹלָם אֵינוּ גִט, שְׂאִין זֶה כְּרִיתוֹת; עַד שְׁלוּשִׁים יוֹם, הָרִי זֶה גִט.

יג. הָרִי זֶה גִטִּיךָ, עַל מְנַת שְׁלֹא תִנָּשְׂאִי לְפְלוּנִי אֵינוּ גִט: הָא לְמָה זֶה דּוּמָה, לֹאֹמַר לָהּ, עַל מְנַת שְׁלֹא תִשְׁתִּי יֵין זֶה לְעוֹלָם, אוֹ שְׁלֹא תִלְכִּי לְבֵית אָבִיךָ לְעוֹלָם, אוֹ כָּל יְמֵי חַיֵּיכִי. אֲבָל אִם אָמַר לָהּ, עַל מְנַת שְׁלֹא תִנָּשְׂאִי לְפְלוּנִי עַד חֲמִשִּׁים שָׁנָה הָרִי זֶה גִט, וְלֹא תִנָּשְׂא לּוֹ כָּל זְמַן שֶׁהִתְנָה; וְאִם נִשְׂאָתָּ, בִטֵּל הִגִּט לְמַפְרָע. זָנַת עֲמוֹ הוֹלֵד מִמֶּנּוּ כָּשֶׁר, וְהִגִּט כָּשֶׁר: שְׁלֹא הִתְנָה עֲמָה אֶלֶּא עַל הַנְּשׂוּאִין.

יד. הָרִי זֶה גִטִּיךָ, עַל מְנַת שֶׁתִּנָּשְׂאִי לְפְלוּנִי אִם נִשְׂאָתָּ לּוֹ, הָרִי זֶה גִט כְּשֶׁאֵר הִתְנָאִים; אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים, לֹא תִנָּשְׂא לֹא לְאוֹתוֹ פְּלוּנִי וְלֹא לְאַחֵר: לְאוֹתוֹ פְּלוּנִי לֹא תִנָּשְׂא, שְׂמָא יֹאמְרוּ נִשְׁיָהֶן

נוֹתֵנִין זֶה לָזֶה בְּמִתְנָה; וְלֹא אַחֵר לֹא תִנְשָׂא, שְׂאִינוּ גֹט אֲלֵא בְקִיּוֹם הַתְּנָאִי. עֲבָרָה וְנִשְׁאֵת לְאוֹתוֹ פְּלוּנִי, לֹא תַצֵּא. נִשְׁאֵת לֹא אַחֵר, קֹדֶם שֶׁתִּנְשָׂא לוֹ בְּטֵל הַגֹּט, וְתַצֵּא וְהוֹלֵד מִמֶּזֶר; וְצָרִיכָה גֹט מִשְׁנִי.

זו. הָרִי זֶה גָטִיךְ, וְהַנִּיר שְׁלִי אֵינָה מְגַרֶשֶׁת, שְׂאִין זֶה כְּרִיתוֹת; עַל מְנַת שֶׁתֵּתֵן לִי אֶת הַנִּיר, הָרִי זֶה גֹט וְתֵתֵן. חֻקֵּי הַגֹּט עַל טֶס שְׁלִזְזָה, וְנִתְּנוּ לָהּ וְאָמַר לָהּ, הָרִי זֶה גָטִיךְ, וְכִתְּבִתִּיךְ כָּשֶׁר, וְנִתְּקַבְּלָה כְּתֻבָּתָהּ אִם יֵשׁ בְּטֶס כְּדִי כְּתֻבָּתָהּ; וְאִם אֵין בּוֹ, יִשְׁלִים לָהּ כְּתֻבָּתָהּ.

זו. כָּל הַמְּגַרֵּשׁ עַל תְּנָאִי שֶׁמִּבְטֵל אֶת הַגֹּט, כְּגוֹן שֶׁהִתְנָה עָלֶיהָ שְׁלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה יֵין כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ, אוֹ שֶׁתִּהְיֶה מִתְּרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִפְּלוּנִי, אוֹ שֶׁהִתְנָה שְׂאֵר תְּנָאִים קֹדֶם כְּתִיבַת הַתְּרָף אִם הָיָה הַתְּנָאִי כְּתוּב בְּגֹט, וְחִזֵּר וּמָחַקוּ וְנִתְּנוּ לָהּ הָרִי זֶה סֶפֶק מְגַרֶשֶׁת; וְאִם הָיָה הַתְּנָאִי עַל פֶּה הָרִי זֶה נוֹטֵל הַגֹּט מִמֶּנָּה, וְחִזֵּר וְנִתְּנוּ לָהּ בְּתֵנָאִי כָּשֶׁר, אוֹ בְּלֹא תְנָאִי כָּלִל.

יז. כִּיצַד: הָרִי שֶׁנִּתְּן גֹּט לְאִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ, הָרִי אֶת מְגַרֶשֶׁת בָּזָה וּמִתְּרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִפְּלוּנִי אִם נָטְלוּ מִמֶּנָּה וְחִזֵּר וְנִתְּנוּ לָהּ וְאָמַר לָהּ, הָרִי אֶת מִתְּרַת בּוֹ לְכָל אָדָם, אוֹ הָרִי זֶה גָטִיךְ הָרִי זֶה מְגַרֶשֶׁת. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בָּזָה.

יח. הַנּוֹתֵן גֹּט לְאִשְׁתּוֹ, עַל מְנַת שֶׁתֵּתֵן לוֹ מְאֵתִים זוּז, וְחִזֵּר וְהִתְנָה עָלֶיהָ תְּנָאִי אַחֵר בְּפָנֶי עֲדִים, שֶׁתִּשְׁמַשׁ אֶת אֲבִיו שְׁתֵּי שָׁנִים לֹא בְטָלוּ דְּבָרָיו הָאֲחֵרוֹנִים אֶת הָרִאשׁוֹנִים, אֲלֵא הָרִי זֶה כְּאוֹמֵר לָהּ עֲשִׂי אֶחָד מִשְׁנֵי הַתְּנָאִים, רָצַת מִשְׁמַשֶּׁת רָצַת נּוֹתֵנָת, וְאֵין אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים וְאֶחָד מִן הָאֲחֵרוֹנִים מִצְטַרְפִּין. אֲבָל אִם הִתְנָה עָלֶיהָ שֶׁתֵּתֵן לוֹ מְאֵתִים זוּז, וְחִזֵּר וְהִתְנָה בְּפָנֶי שָׁנִים שֶׁתֵּתֵן לוֹ שְׁלוֹשׁ מֵאוֹת זוּז כְּכֹר בְּטֵל תְּנָאִי שְׁלֵמָאֲתִים, וְצָרִיכָה לִתֵּן שְׁלוֹשׁ מֵאוֹת. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בָּזָה.

יט. הִתְנָה עָלֶיהָ שֶׁתַּעֲשֶׂה דָּבָר זֶה סֵתָם, הָרִי זֶה כְּמַפְרֵשׁ יוֹם אֶחָד, הוֹאִיל וְלֹא פֶרֶשׁ כְּמָה זְמַן תַּעֲשֶׂה. כִּיצַד: אָמַר לָהּ, הָרִי זֶה גָטִיךְ, עַל מְנַת שֶׁתַּעֲשִׂי עִמִּי מְלָאכָה, עַל מְנַת שֶׁתִּשְׁמַשִּׁי אֶת אָבִי, עַל מְנַת שֶׁתִּנְיִקִי אֶת בְּנִי אִם עָשִׂת עִמּוֹ מְלָאכָה יוֹם אֶחָד, אוֹ שֶׁמִּשָּׂה אֲבִיו יוֹם אֶחָד, אוֹ שֶׁהִנִּיקָה בְּנוֹ יוֹם אֶחָד בְּתוֹךְ הַזְּמַן שֶׁהָבֵן יוֹנֵק בּוֹ וְהוּא בְּתוֹךְ אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים חֳדָשׁ הָרִי זֶה גֹט. מֵת הָבֵן, אוֹ הָאֵב, קֹדֶם שֶׁתִּנְיִק, אוֹ תִשְׁמַשׁ אִינוּ גֹט.

כ. אָמַר לָהּ, עַל מְנַת שֶׁתִּנְיִקִי אֶת בְּנִי, אוֹ תִשְׁמַשִּׁי אֶת אָבִי, שְׁתֵּי שָׁנִים הָרִי זֶה מִשְׁלֵמַת הַזְּמַן שֶׁפֶרֶשׁ; מֵת הָבֵן אוֹ הָאֵב בְּתוֹךְ הַזְּמַן, אוֹ שֶׁאָמַר הָאֵב אֵין רְצוֹנִי שֶׁתִּשְׁמַשִּׁי אִינוּ גֹט, שֶׁהָרִי לֹא נִתְקִים הַתְּנָאִי. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בָּזָה.

כא. הָרִי זֶה גָטִיךְ, עַל מְנַת שֶׁתִּתְּנִי לִי מְאֵתִים זוּז מִכָּאן וְעַד שְׁלוֹשִׁים יוֹם נִתְּנָה בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים יוֹם מִדַּעְתּוֹ, הָרִי זֶה מְגַרֶשֶׁת; לְאַחֵר שְׁלוֹשִׁים יוֹם, אֵינָה מְגַרֶשֶׁת. נִתְּנָה לוֹ בְּעַל כְּרָחוּ, וְהוּא אִינוּ רוֹצֶה לְקַבֵּל הָרִי זֶה גֹט פָּסוּל, עַד שֶׁתֵּתֵן מִדַּעְתּוֹ. חִזֵּר וְאָמַר לָהּ בְּתוֹךְ הַשְּׁלוֹשִׁים יוֹם, הָרִי הֵן מְחוּלִין לָךְ, אֵינָה מְגַרֶשֶׁת, שֶׁהָרִי לֹא נַעֲשֶׂה הַתְּנָאִי; מֵת בְּתוֹךְ הַשְּׁלוֹשִׁים יוֹם, הוֹאִיל וְשִׁלְמוּ הַשְּׁלוֹשִׁים יוֹם וְלֹא נִתְּנָה אֵינָה מְגַרֶשֶׁת.

כב. אָמַר לָהּ הָרִי זֶה גָטִיךְ, עַל מְנַת שֶׁתִּתְּנִי לִי מְאֵתִים זוּז,

וְלֹא קָבַע זְמַן, וּמֵת קֹדֶם שֶׁתֵּתֵן אֵינָהּ יְכוּלָה לִתֵּן לְיֹדְשָׁיו, שֶׁלֹּא הִתְנָה עָלֶיהָ אֲלֵא שֶׁתֵּתֵן לוֹ. וְלֹא בָטַל הַגֹּט, שֶׁהָרִי לֹא קָבַע זְמַן; לְפִיכָךְ אֵף עַל פִּי שְׁאֲבַד הַגֹּט, אוֹ נִקְרַע קֹדֶם שְׂיָמוּת הָרִי זֶה מִגְרֵשֶׁת, וְלֹא תִנָּשֵׂא לָזֶר עַד שֶׁתַּחֲלִץ.

בג. הָרִי זֶה גָטִיךְ, עַל מְנַת שֶׁתֵּתֵנִי לִי כָּלִי פְלוֹנִי אוֹ בְּגַד פְּלוֹנִי, וְאֲבַד אוֹתוֹ כָּלִי אוֹ נִגְנַב אֵף עַל פִּי שֶׁנִּתְּנָה לוֹ אֶלֶף בְּדָמָיו אֵינּוּ גָט: עַד שֶׁתֵּתֵן אוֹתוֹ כָּלִי עֲצָמוֹ, אוֹ עַד שְׂיִבָּטַל הַתְּנָאִי.

כד. מִי שֶׁנִּתְּגַרְשָׁה עַל תְּנָאִי, וְקִדְּשָׁה אַחֵר קֹדֶם שְׂיִתְקִים הַתְּנָאִי אִם נִתְקִים הַתְּנָאִי הָרִי זֶה מִקְדָּשָׁת; וְאִם לֹא נִתְקִים הַתְּנָאִי, וּבָטַל הַגֹּט אֵינָהּ צְרִיכָה גָט מִשְׁנִי, שֶׁהָרִי אֵין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ. אֲבָל אִם נִשְׁאֵת, וְלֹא נִתְקִים הַתְּנָאִי וּבָטַל הַגֹּט צְרִיכָה גָט מִשְׁנִי, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.